

Mentamálaráðharrin heldur seg fáa ov lítið fyrir pengarnar. At hann ekki skammast. Skilur maðurinn yvirhófur það, hann ger. Mentaráðharrin, sum eg skilji það, mestsum reypar av, at hann aldri hefur sæð nakran sjónleik. Men hvussu kann hann so bjóða seg fram av vera ráðharri fyrri okkara teatur. Og gongur hann ekki til sjónleik, hvussu kunnu vit so vita, um hann yvirhófur lesur okkara bókur. Og um hann ekki lesur okkara bókur, hvussu kann hann so vera ráðharri fyrri okkara bókmentir, spyr Jens Pauli Heinsen, rithøvundur í hugleiðingum, hann hefur havt í Rithøvundafelagnum í samband við, at landstýrismaðurin í mentamálu hefur gjørt av at taka sòmðarpeningin frá okkara mentafólki

urmál og sína mentan, men tað vísti seg at vera, sum Regin Dahl yrkis í sínum ungdomi í yrkingini »Kvæði fremsta framtakskappa landsins«: »Vit eru feroyingar - - á hvørjum fundi og hvørji hátíðarstund halda vit alt hátt hátt í æru - men yrkadagar - - halt okkum til góða, vælsignaður - yrkadagar hava vit ekki stundir«.

Ein formaður eigur ekki at leypa framav, hann eigur at vera diplomatiskur, men tað kemur fyrri, at støðan verður púra fastlöst, tað stendur sum í berginum, so tú hugsar: nú kann tað vera nóg mikið, nú má okkurt gerast. Og so var. Tað hendi. Eg skrivaði nakrar greinir í Leikrit um støðuna og loyvi mær at taka nýkur brot fram, sum t.d.:

Ein ibirtari, ein nýskapari ein slóðari...

»Mentamálaráðið skuldi verið óheft av partapolitikk, og kortini er tað hent við hesum ráði, at ein einsamallur flokkur at kalla frá heimastýrislógini kom í gildi hefur havt monopol og patent upp á tað. Nú er monopol ongantíð av tí góða.

- Gamalt er, at eitt fakfelag undir ongum umstøðum skal sleppa tí av hondum, sum tað hefur vunnid, og nú hefur okkara góði ráðharri stolið sòmðarpeningin frá okkum, fyrigeivið mær, at eg brúki orðið stolið, men soleiðis føli eg tað. Fyri meg komu hasar 20.000 krónurnar sera væl við. Sum kanska tykkum kunnugt havi eg sjálvur givið flestu av mínum bókum út og havi tiskil staðið í eini skuld uppá millum 10.000 og 15.000 krónur um árið, so tit skilja, at sòmðarpeningurin kom á eitt sera turt stað. Men hvat nú. Úrslitið er bara tað, at eg fyrri mitt viðkomandi ekki verði førur fyrri at geva fleiri bókur út og ætli mær at halda uppat við tí, sigur Jens Pauli Heinsen m. a. í hugleiðingunum, hann hefur havt í Rithøvundafelagnum - og sum vit prenta í blaðnum í dag

Heldur ekki í hesum føri. Alt gott annars at siga um flokkin og teir menn (tá var eingin kvinna), ið hava myndað hann, teir eru stásmenn, hvør á sín vis, men mentamálaráðið hava teir ríkið við ongum áhuga, ongum eldi, ongum stevnumiði, ongum mentunarpolitikk og ongum framtaksvilja.

Og eitt sindur longri frammi:

tilvildarlig ávgreiðslumíðstøð. Eitt ministerium er fyrst av øllum ein ibirtari, ein nýskapari, ein slóðari. Tað eigur at hava ætlanir, leggja ein framtíðarskrá, birta uppundir, skapa lív í, eggja, leggja framvið allatíðina, ráðføra seg til aðrar siður, um hvat ið gerast kann og skal, fylgja við, hvat ið hendir mentunarlíga innanlands og uttanlanda at leggja í bótbrotnum í samtidini, syrgja fyrri, at tað ongantíð verður eskukalt. Snøgt sagt: at hava eitt stevnumið, eitt stavnhalð, at føra ein mentunarpolitikk. Okkara mentamálaráð veit einki um hetta, skilir ikki slíka talu. Situr íkasum og bíðar uttan at vita, hvat ið tað bíðar eftir«.

Og tað eydnaist, øði kom í grindina, og tá ið undirritaði enttá rak uppundir, at grunin til at vit einki svar fingi - nakað ið er sera ófólkaligt av teimum og tekin um vánaligan fólka-skikk - hvørki gjøgnum bløðini ella gjøgnum postin, rak uppundir at grunin var tann, at teir kanska ikki dugdu at skriva. Tá kom rættiligur spærðil í, og eg siteri eftur meg sjálvan:

Nivandi studningshugur

»Og sanniliga at raknaðu teir ikki við í blaði teirra, helst fyrri at prógva, at teir andu enn, at teir dugdu eitt sindur at skriva, og at teir hóast alt ikki høvdu gloymt okkara dýrasta arv. Ikki heilt ið hvussu er. Greinin var stutt, bara nakrar faar linjur. Har stoð m.a.:

»Nú vita vit ikki fyrri vist, út frá hvørjum hann fellir sín dóm, men man ikki tann altíð nivandi studningshugurin hava verið uppi í leiknum, tá hesin dómur varð felður.

Mentamálaráðharrin kundi havt gjørt sum Funningsbóndin á sinni og tveitt teimum ein vágarsbita, so kanska teir tagdu eina løtu og guldú sitt limagjald til felagið, men um mentamálaráðharrin hevði verið størri mentamálaráðharri fyrri tað, er eitt stórt ivamál«.

Kastaði pengarnar aftur

Hesin brandurin, ið kastaður varð eftir okkum, festi rættiliga í, og undirritaði gjørdist so firtin, at hann svaraði m.a. soleiðis í eini grein, sum æt »Vágarsbitin«:

»Og so koma vit til vágarsbitan hjá funningsbóndanum. Undirritaði kann ikki svara fyrri onnur, men tað skal hann svara fyrri seg, at skuldi tað býttisliga og láturverda hent, at hann fekk slongt ein »vágarsbita« frá einum mentamálaráði sum

einki mentamálaráð er, so skal hann forvissa blaðið um, at flokkurin (fyrri at siga tað so tætt, at eingin mis-skiljing skal vera) skal fáa hann sendandi aftur við postávising til skoynisopp«.

Eg var komin á figgarlógina longu tá, og postverkið var danskt, tað var ikki yvirtikið tá, og eg fekk brøv frá hesum danska postverkið, sum undirritaði á, at eg ikki vildi taka imóti hesum pengum, tað snúði seg um eini 2000 kr. og tað var nógur peningur tá. Men eg svaraði teimum ikki. Hvar hesir pengar eru endaðir, tað viti Várharra.

Droymdum um bókmentanarlig stórverk

Hetta hefur verið umleið 1970, fyrri eini 30 árum síðani, og síðani tá er so ótrúliga nógv hent á rættari leið fyrri fýriskrar bókmentir. Mínir góðu vinir, Ólavur Michelsen og Tummus Napoleon Djurhuus, vit tríggir droymdum um bókmentilig stórbroð, men at fýriskrar bókmentir skuldu koma sær so nógv fram, sum tær eru komnar í dag, droymdu vit ikki: um, tað høvdu vit ikki fantasi til, nei, og innan fyrri øll umráði, tað veri seg barnabókur, ungdomsbókur, bundnan og óbundnan skaldskap. Framburðurin hefur verið ótrúligur. Men so koma vit aftur niður á jørdina. Hvørjum hava vit at takka fyrri tað? Mentamálaráðnum? Vágarsbitanum? Já, tit sum sita her, gerið so væl og svari.

Hevur aldrin sæð ein sjónleik...!?

Mentaráðharrin heldur seg fáa ov lítið fyrir pengarnar. At hann ekki skammast. Skilur maðurinn yvirhófur tað, hann ger. Mentaráðharrin, sum eg skilji tað, mestsum reypar av, at hann aldri hefur sæð nakran sjónleik. Men hvussu kann hann so bjóða seg fram til at vera

ráðharri fyrri okkara teatur. Og gongur hann ekki til sjónleik, hvussu kunnu vit so vita, um hann yvirhófur lesur okkara bókur. Og um hann ekki lesur okkara bókur, hvussu kann hann so vera ráðharri fyrri okkara bókmentir?

Gamalt er, at eitt fakfelag undir ongum umstøðum skal sleppa tí av hondum, sum tað hefur vunnid, og nú hefur okkara góði ráðharri stolið sòmðarpeningin frá okkum, fyrigeivið mær, at eg brúki orðið stolið, men soleiðis føli eg tað. Fyri meg komu hasar 20.000 krónur sera væl við. Sum kanska tykkum kunnugt havi eg sjálvur givið flestu av mínum bókum út og havi tiskil staðið í eini skuld uppá millum 10.000 og 15.000 krónur um árið, so tit skilja, at sòmðarpeningurin kom á eitt sera turt stað. Men hvat nú. Úrslitið er bara tað, at eg fyrri mitt viðkomandi ekki verði førur fyrri at geva fleiri bókur út og ætli mær at halda uppat við tí.

Latið vera við at blanda sòmðarpening og starvsløn saman, vælsignað hann eigi tykkum, latið hesi tingini vera hvørt sær, og setið sòmðarpeningin í sitt gamla stað og arbeidið av øllum alvi fyrri starvslónini, sum hevði verið og er eitt sera, sera gott tiltak.

Ah, Jante, Jante, tann øvundargudur. Eg havi altíð hildið, at høvundar vóru eitt so skilagott fólkaslag, at teir vóru vaksnir høgt upp um alt, ið rópast øvund. Men fari eg skeivur her?

Tær greinir eg skrivaði í Leikrit fingi loyvi at endurgevast, og tað vórðu tær eisini. Lat tað verða kunnugt á hesum stað, at hesi míni fáu, fátaðu orð saktans kunnu endurgevast, um tað er onkur, ið skoytir um tey.